

Informācijas atklātības likuma un Iesniegumu likuma ietekmes pēcpārbaudes (ex-post) izvērtējums

Kopsavilkums

Valsts kancelejas pasūtīts izvērtējums (iepirkums Nr. MK VK 2025/010, 1. daļa). Izstrādātājs: SIA “CSE COE” sadarbībā ar Sabiedriskās politikas centru PROVIDUS. Autori: Iveta Kažoka, Līga Stafecka, Iveta Reinholde, Daina Beļicka un Alvils Švēde. Rīga, 2026.

Pētījuma mērķis, pieeja un secinājumu robežas

Pētījuma mērķis ir veikt Informācijas atklātības likuma un Iesniegumu likuma ietekmes pēcpārbaudes (ex-post) novērtējumu, lai noskaidrotu tajos noteikto mērķu sasniegšanu un ietekmi uz mērķa grupām. Izvērtējums aptver septiņus tehniskajā specifikācijā noteiktos jautājumus: likumu efektivitāti, Iesniegumu likuma vietu sabiedrības līdzdalībā, abu procesu līdzības un atšķirības, vienlīdzīgu un nepieciešamo atšķirīgo attieksmi, izmaksas, informācijas pieejamības apjomu un ierobežojumus, kā arī regulāriem mērījumiem vajadzīgos datus un metodoloģiju.

Informācijas atklātības likums regulē piekļuvi dokumentētai informācijai. Ja prasītā informācija nav dokumentēta, atsevišķi pārbauda, vai iestādei atbilstoši kompetencei bija pienākums to radīt; pieprasījums pats par sevi nerada pienākumu sagatavot jaunu analīzi vai skaidrojumu. Iesniegumu likums regulē privātpersonas lūguma, sūdzības, priekšlikuma vai jautājuma izskatīšanu un likumā paredzētajos gadījumos atbildes sniegšanu pēc būtības. Citā procesā paredzētam rezultātam, piemēram, administratīvajam aktam, piemēro attiecīgo regulējumu. Procesu pēc prasījuma satura un sagaidāmā rezultāta nosaka iestāde; privātpersonai nav jāizvēlas pareizais likums.

Analīzē izmantots tiesiskais regulējums un 332 tiesu nolēmumi, 46 institūciju, 37 nevalstisko organizāciju un desmit žurnālistu un citu mediju darbinieku aptauju atbildes, piecas fokusgrupas, četras secinājumu priekšpārbaudes darbnīcas, intervija ar sešiem apvienības “Apeirons” pārstāvjiem, 17 tīmekļvietņu audits un 20 mērķtiecīgi atlasītu gadījumu izmaksu analīze. Izmantota 12 valstu pieredze: sešām valstīm sagatavoti padziļināti profili, pārējām sešām – priekšizpēte. Juridiskās analīzes pamatā ir 2026. gada 30. jūlijā spēkā esošās redakcijas; agrākiem gadījumiem ņemts vērā attiecīgā laikposma regulējums.

Avoti ļauj identificēt problēmu veidus, to rašanās mehānismus un labo praksi, bet ne noteikt problēmu biežumu visā Latvijā vai reprezentatīvas vienas lietas vidējās izmaksas. Tiesu nolēmumi raksturo tiesā nonākušos strīdus. Tīmekļvietņu audits nebija pilna tehniskās piekļūstamības pārbaude. Pētījuma izstrādes laikā bija pārāgri vērtēt 2026. gada 1. martā spēkā stājušos Iesniegumu likuma grozījumu faktisko ietekmi.

Atbildes uz septiņiem vērtēšanas uzdevumiem / jautājumiem

2.3.1. Uzdevums: izvērtēt, vai likumi savā darbības jomā faktiski nodrošina efektīvu sabiedrības līdzdalību un informācijas pieejamību valsts pārvaldē.

Abi likumi nodrošina vajadzīgo tiesisko pamatu, tomēr pētījums neļauj secināt, ka to mērķi praksē ir pilnībā sasniegti. Pieci vērtēšanas kritēriji izpildīti daļēji: skaidrs pirmais solis, piemērojamā procesa noteikšana, patstāvīgu lūgumu nošķiršana, saprotams un savlaicīgs rezultāts, kā arī pamatots ierobežojums un praktiski izmantojama tiesību aizsardzība. Sestais kritērijs – salīdzināmi valsts līmeņa dati – nav izpildīts. Tas nenozīmē, ka visi individuālie procesi ir neefektīvi.

Konstatēti darbinieku palīdzības, ātras atbildēšanas, daļējas informācijas izsniegšanas un kļūdu labošanas piemēri, bet arī neskaidra procesa izvēle, neizsekoti lūgumi, kavējumi un nepilnīgas atbildes. Visās 17 auditētajās tīmekļvietnēs bija kontaktinformācija, taču tā pati par sevi nenodrošināja pilnīgu iesniegšanas kārtības skaidrojumu. Praktisko rezultātu nosaka arī darba organizācija, atbildes pieklūstamība un iespēja izmantot tiesību aizsardzību.

2.3.2. Uzdevums: izvērtēt, kādos gadījumos Iesniegumu likumā regulētais sabiedrības līdzdalības veids ir efektīvs, tajā skaitā, cik tas ir pieprasīts, salīdzinot ar citiem sabiedrības līdzdalības veidiem (piemēram, kas noteikti Attīstības plānošanas sistēmas likumā un Ministru kabineta 2024.gada 15.oktobra noteikumos Nr. 639 “Sabiedrības līdzdalības kārtība attīstības plānošanas procesā”) un kādas mērķa grupas to izmanto).

Iesniegumu likums ir īpaši nozīmīgs, ja privātpersonai vajadzīgs reģistrēts, termiņā izskatāms un vēlāk pārbaudāms lūguma, sūdzības, priekšlikuma vai jautājuma izskatīšanas process. To izmanto gan fiziskas personas, gan organizācijas un komersanti. Ne katrs iesniegums ir līdzdalība politikas veidošanā: tas var būt vērsts uz individuālas problēmas risināšanu.

No 37 aptaujātajām nevalstiskajām organizācijām 28 norādīja, ka iesniedz vismaz trīs iesniegumus gadā. Kopa nav reprezentatīva. Attīstības plānošanas sistēmas likumā un Ministru kabineta noteikumos Nr. 639 paredzētajai līdzdalībai, publiskajām apspriešanām, konsultatīvajām padomēm un kolektīvajiem iesniegumiem ir atšķirīgi mērķi, procedūras un uzskaites vienības. Pieejamie dati neļauj droši salīdzināt to izmantošanas biežumu ar Iesniegumu likuma izmantošanu.

2.3.3. Uzdevums: izvērtēt un identificēt abos likumos galvenās līdzīgās un atšķirīgās procedūras, priekšrocības un izaicinājumus likumu regulējumu apvienošanai un sagatavot priekšlikumus to pilnveidošanai ar mērķi efektivizēt procedūras.

Kopīgie darba posmi ir dokumenta saņemšana un reģistrēšana, kompetences pārbaude, lūguma satura noskaidrošana, precizēšana, termiņa kontrole un rezultāta paziņošana. Atšķiras aizsargātās tiesības, piemērošanas priekšnoteikumi, termiņi, juridiskais rezultāts, atteikuma pamatojums un tiesību aizsardzības kārtība. Vienā dokumentā var būt vairāki patstāvīgi lūgumi, kuriem iestādei piemērojami atšķirīgi procesi.

Kopīgos darba posmus iespējams saskaņot arī bez likumu apvienošanas. Apvienošana varētu atvieglot orientēšanos regulējumā, bet prasītu plašākas izmaiņas saistītajos tiesību aktos, darba kārtībā un sistēmās. Tā neatceltu vajadzību nošķirt informācijas izsniegšanu no atbildes pēc būtības sagatavošanas. Trīs turpmākās pilnveides scenāriji salīdzināti šā kopsavilkuma noslēgumā; pētījums nenosaka vienu obligātu izvēli.

2.3.4. Uzdevums: izvērtēt, vai likumi nodrošina vienlīdzīgu attieksmi un nepieciešamo atšķirīgo attieksmi pret mērķa grupām (minētas iepriekš vispārīgās informācijas aprakstā), piemēram, iesniedzot iesniegumu klātienē, mutvārdos, rakstveidā vai iestādei sniedzot atbildi (tajā skaitā valodas aspektā) utt. Izvērtēt, vai, pieklūstot informācijai iestādē, valsts informācijas sistēmā (dažādās formās vai formātos), vai tas skaidri noteikts regulējumā un vai ir faktiski nodrošināti papildu pasākumi mērķa grupu atbalsta nodrošināšanai (atbilstības pārskati, vadlīnijas, informācija par procedūru, konsultācijas, praktiska palīdzība, apmācības personālam u.c.).

Tiesības piešķirtas plašam personu lokam, bet faktiskā pieejamība nodrošināta nevienmērīgi. Skaidra valoda, saprotamas instrukcijas, vairāki tiesiski pieļaujami saziņas veidi, izskaidrotas paraksta prasības un pieklūstami dokumentu formāti palīdz gan personām ar funkcionēšanas ierobežojumiem, gan cilvēkiem ar mazāku juridisko vai digitālo pieredzi. Būtiska ir darbinieku sagatavotība sniegt praktisku palīdzību.

Tīmekļvietņu auditā pilnīgs iesniegšanas kārtības skaidrojums bija vienā no 17 vietnēm, daļējs - desmit, bet sešās tas netika atrasts. Pētījuma dalībnieki aprakstīja gan darbinieku palīdzību dokumenta sagatavošanā un cita saziņas veida izvēlē, gan situācijas, kurās neskaidras instrukcijas vai neizskaidrotas paraksta prasības kavēja procesa turpināšanu. Tādēļ normatīvās garantijas praksē jāpapildina ar personai izmantojamu palīdzību.

Ja pamatprocess personai nav izmantojams, piemērojamā regulējuma robežās jāvērtē konkrētajam šķērslim atbilstošs pielāgojums. Pētījums identificē arī dokumentu pieklūstamības grūtības palīgtechnoloģiju lietotājiem. Nav salīdzināmu valsts līmeņa datu par saziņas valodu vai šķēršļu biežumu dažādās mērķgrupās.

2.3.5. Uzdevums: izvērtēt, kāda ir likumu ieviešanas ietekme uz administratīvajām un tiesajām izmaksām fiziskām un juridiskām personām, un valsts iestādēm.

Privātpersonai izmaksas galvenokārt rada patērētais laiks, kompetentās iestādes un informācijas atrašana, dokumenta sagatavošana, atkārtota saziņa un tiesību aizsardzība; atsevišķos gadījumos rodas tiešie maksājumi vai juridiskās palīdzības izdevumi. Tās ir tiesību izmantošanas izmaksas, ne vienmēr administratīvais slogs klasiskajā izpratnē.

Iestādei galvenās izmaksas rada darbinieku aktīvais darba laiks. Piekritības noteikšana un īstenošana, īpaši kļūdainas piekritības labošana, patērē resursus gan privātpersonai, gan iesaistītajām institūcijām, tostarp tiesai strīda gadījumā. Gaidīšanas laiku nevar pielīdzināt aktīvam darbam. Divdesmit atlasīto Valsts kancelejas un Tieslietu ministrijas gadījumu pamata scenārijā kopā aplēstas 93,88 aktīvās personstundas un 1 291,57 EUR personāla izmaksas. Aprēķinā daļa darba laika ir modelēta. Rezultāti raksturo izmaksu rašanās posmus konkrētajā gadījumu kopumā, bet nepamato vidējo lietas cenu Latvijā, kopējo budžeta ietekmi vai garantētu neto ietaupījumu no priekšlikumu ieviešanas.

2.3.6. Uzdevums: izvērtēt, vai Informācijas atklātības likumā noteiktais pieejamais informācijas apjoms un noteiktie iespējamie ierobežojumi informācijas piekļuvē ir noteikti atbilstoši Latvijas Republikas Satversmei, Eiropas Savienības tiesību aktiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem (t.sk. kādi ierobežojumi ir noteikti, vai tie ir skaidri, vai ierobežojumi ir nepieciešami un pirmšķietami samērīgi konkrētu mērķu (norādot kādu mērķu) aizsargāšanai). Vienlaikus sniegt pārskatu par citiem ārējos normatīvajos aktos noteiktajiem iespējamajiem ierobežojumiem informācijas piekļuvē un vispārīgus secinājumus par to atbilstību Latvijas Republikas Satversmei, Eiropas Savienības tiesību aktiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem un kādi pasākumi veicami, lai informācijas pieejamība būtu atbilstoša cilvēktiesību īstenošanas minimālam un optimālam līmenim starptautisko tiesību izpratnē.

Latvijas regulējumā ir galvenie Eiropas Padomes Konvencijas par piekļuvi oficiāliem dokumentiem (Trumses konvencijas) 1.–10. panta īstenošanas mehānismi: piekļuves tiesības, atbildes termiņi, atteikuma pamatojums, daļēja izsniegšana un tiesību aizsardzība. Konvencijas

prasību īstenošana vērtēta caur Informācijas atklātības likumu un saistītajām normām, ievērojot arī Satversmi un konkrētajā jomā piemērojamās Eiropas Savienības tiesības.

Informācijas piekļuves ierobežojumi aizsargā atšķirīgas intereses, piemēram, privātumu, komerciālās intereses un valsts drošību. Izvērtējumā nošķirts ierobežotas pieejamības statuss, ar pašu likumu noteikts statuss un speciālu procesu piekļuves nosacījumi; atsevišķi aplūkots arī vides informācijas īpašais režīms. Konkrētās normas vērtējumā jāpārbauda aizsargājamais mērķis, ierobežojuma skaidrība, nepieciešamība un samērīgums, daļējas piekļuves un pārskatīšanas iespējas. Viena režīma prasības nevar automātiski attiecināt uz visiem pārējiem.

Minimums ietver saistošo pamatstandartu un tā efektīvu darbību praksē. Optimālais līmenis aptver plašākas garantijas, tostarp jau saistošus Latvijas risinājumus: piemēram, konkrētāku ierobežotas pieejamības statusa termiņa un atkārtotas noteikšanas kārtību, ievērojot ar likumu noteikta statusa izņēmumu un komercnoslēpuma īpašo kārtību. Efektīva minimuma izpilde pati par sevi vēl nav optimums.

Mērķētai juridiskai pārbaudei identificēti trīs riski: Informācijas atklātības likuma 11. panta ceturtās un piektās daļas prasības pamatot ierobežotas pieejamības informācijas pieprasījumu un norādīt izmantošanas mērķi; 15. panta trešās daļas ierobežojums tiesā prasīt informāciju pēc neparakstīta elektroniska pieprasījuma; atsevišķu speciālajos likumos noteiktu ierobežojumu skaidrība un samērīgums. Pamatojums skaidro tiesisko interesi, vajadzību un saikni ar prasītās informācijas apjomu, savukārt mērķis – paredzēto lietojumu. Šīs prasības neattiecinā uz vispārpieejamo daļu.

Riski nav konstatēti neatbilstība. Nav veikts pilns visu speciālo ierobežojumu audits. Sākotnējais kartējums aptver 2457 ierakstus par 2461 tiesību normas atsauci 367 tiesību aktos un ir plašāks par tiešiem piekļuves liegumiem. Tas palīdz atlasīt pieejamības ierobežojumus turpmākai individuālai pārbaudei. Konkrēta atteikuma nepietiekams pamatojums vai kartējuma ieraksts pats par sevi nepierāda normas prettiesiskumu.

2.3.7. Uzdevums: sagatavot nepieciešamo datu aprakstus un metodoloģiju likumu regulējumu efektivitātes regulārajiem būtiskajiem mērījumiem (piem., ko pieprasa ANO, OECD u.c.).

Pašlaik iestāžu datus nevar droši apvienot valsts līmeņa pārskatā. No 46 aptaujātajām institūcijām 18 abu likumu procesus uzskaitīja kopā. Piedāvāti trīs līmeņi: seši saņemtā dokumenta pamatlauki, septiņi pilotēšanā pārbaudāmi katra patstāvīgā lūguma procesa un rezultāta lauki, kā arī aizsargātā vidē veiktas lietu izlašu kvalitātes pārbaudes. Pārskatīšanas ilgumu un rezultātu apkopo atsevišķā modulī, sasaistot ar sākotnējo lūgumu.

Uzskaites un kvalitātes pārbažu kopumam jāļauj sagatavot pārbaudāmus pārskatus par pieprasījumu skaitu, termiņiem, pilnīgas un daļējas izsniegšanas rezultātiem, atteikumiem un pārskatīšanu.

Nepieciešamas vienādas definīcijas, skaitīšanas noteikumi, dublikātu sasaistīšana un datu kvalitātes pārbaude. Viens dokuments var ietvert vairākus lūgumus; kalendārais ilgums pats par sevi neaplicina termiņa ievērošanu. Apvienoto Nāciju Organizācijas un Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas pārskatiem atsevišķi jāskaidro Latvijas uzskaites vienību atbilstība konkrētajai metodoloģijai. Pirms plašākas ieviešanas ieteicams pilotēt datu iegūšanu un noteikt

aptvertās iestādes, atbildīgo institūciju, tiesisko pamatu, drošību un resursus. Datu lauki neaizstāj atbildes juridiskās un saturiskās kvalitātes vērtējumu.

Priekšlikumi divās grupās

I grupa. Esošā regulējuma ietvaros īstenojamie uzlabojumi

Pētījumā ieteikti astoņi savstarpēji saistīti uzlabojumi. Tie nošķirami no jau saistošajiem iestāžu pienākumiem; jaunu datu prasību un plašāku tehnisku risinājumu ieviešanai vispirms vajadzīga pilotēšana un attiecīgs lēmums.

- **Skaidrs un pieklūstams ceļš saziņai ar iestādi.** Ieteicams vienuviet izskaidrot iestādes kompetenci, abus vēršanās veidus, pieejamos kanālus, paraksta prasības, termiņus, iespējamo maksu, palīdzību un tiesību aizsardzību.
- **Procesa noteikšana un patstāvīgo lūgumu izsekojamība.** Ieteicams vienādot iestādes darba secību un katram lūgumam izsekot procesu, termiņu, virzību un rezultātu, arī tad, ja vairāki lūgumi iesniegti vienā dokumentā.
- **Savlaicīga, saprotama un pilnīga atbilde.** Ieteicams izmantot Valsts kancelejas “Vēstule rakstīšanas vadlīnijas” un Tieslietu ministrijas “Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas vadlīnijas”, papildinot tās ar vajadzīgajiem piemēriem un tematiskām pārbaudēm. Par atbildes saturu atbild iestāde. Būtiski ir rezultāts par katru lūgumu, turpmākās rīcības skaidrojums un pieklūstams formāts.
- **Informācijas neizsniegšanas pamatojums un statusa pārvaldība.** Ieteicams vienotāk dokumentēt konkrēto pamatu, tvērumu, statusa noteicēju, piemērojamo termiņu un pārskatīšanu. Jānošķir autora vai vadītāja noteikts statuss ar likumisku pamatu no ar pašu likumu noteikta statusa un komercnoslēpuma īpašās kārtības. Konkrētā pieprasījumā pārbaudāma daļēja izsniegšana; sistēmas atzīme nav atteikuma pamats.
- **Pašreizējās pārskatīšanas kvalitāte.** Ieteicams stiprināt lietas atkārtotu izvērtēšanu pēc būtības, pārbaudot neizsniegšanas pamatu un daļējas izsniegšanas iespēju. Rezultātus izmantot kļūdu novēršanai, mācībām un darba kārtības uzlabošanai.
- **Salīdzināma uzskaitē un kvalitātes pārbaudes.** Ieteicams dažāda profila iestādēs pilotēt kopīgas datu definīcijas un nelielu datu minimumu, nošķirot dokumentu no patstāvīga lūguma. Administratīvos datus papildināt ar lietu izlašu pārbaudēm.
- **Informācijas atrodamība un proaktīva publicēšana.** Ieteicams pilotēt informācijas kartes, dokumentu pamatdatu publicēšanu un bieži pieprasītas, droši publiskojamas informācijas publicēšanu. Kopīga valsts mēroga sistēma ir atsevišķi izlemjams jautājums.
- **Informācijas pieejamības ierobežojumu kartējuma uzturēšana un pakāpeniska juridiskā pārbaude.** Ieteicams noteikt atbildīgo institūciju, aktualizēšanas kārtību un resursus. Turpmāko uzturēšanu un pārbaudi attiecināt uz pieejamības ierobežojumiem, saglabājot sākotnējā kartējuma plašāko tvērumu un skaitļus. Pēc individuālas pārbaudes ieteikt normu saglabāt, grozīt vai atcelt; metodisku skaidrojumu un vajadzīgo papildu pārbaudi norādīt atsevišķi.

II grupa. Regulējuma turpmākā pilnveide

Mērķētu grozījumu vajadzību ieteicams izvērtēt četrās jautājumu grupās. Formulējuma precizēšana normā arī ir grozījums; metodisks piemērošanas skaidrojums ir atsevišķs risinājums.

- **Procesu robeža un jaukta satura dokumenti:** skaidrāka lūgumu nošķiršana, novēršamu trūkumu labošana, termiņi un izsekojamība.
- **Palīdzība un esošu datu iegūšana:** precizēšanas secība un tās ietekme uz termiņu, kā arī datubāzē esošu datu atlases nošķiršana no jaunas analīzes. Nepieciešama un lietderīga palīdzība jau izriet no labas pārvaldības un pieejamības principiem.
- **Ierobežotas pieejamības statusa regulējuma precizēšana:** dokumenta gala versijā var netikt pārbaudīta sākotnēji noteiktā statusa pamatotība; norādē “noteikts ar likumu” var nebūt identificēta konkrētā norma; nav pietiekami konkretizēta komercnoslēpuma statusa aktualitātes regulāra pārbaude; dokumentu apzīmēšanas prakse nav vienota. Tādēļ ieteicams izvērtēt Informācijas atklātības likuma grozījumus par gala statusa pārbaudes atbildību, konkrētā tiesiskā pamata fiksēšanu un iestādes rīcību komercnoslēpuma aktualitātes pārbaudē, kā arī deleģējumu vienotām dokumentu noformēšanas prasībām. Atsevišķi vērtējama pieprasījuma pamatojuma un informācijas izmantošanas mērķa prasību nepieciešamība un samērīgums.
- **Datu uzskaitē, tiesību aizsardzība un arhīva dokumenti:** uzskaites tiesiskais pamats un drošība, skaidrs pārskatīšanas ceļš, tostarp pēc neparakstīta elektroniska pieprasījuma, un dokumenta turētāja pienākumi pēc nodošanas arhīvam. Tie ir trīs atsevišķi juridiski pārbaudāmi jautājumi.

Regulējuma turpmākās pilnveides ietvaros salīdzinātas arī divas savstarpēji neatkarīgas politikas izvēles. Esošās kārtības praktiskos uzlabojumus ieteicams sākt, negaidot šo izvēļu izšķiršanu.

Pirmā politikas izvēle – abu likumu turpmākā uzbūve.

A scenārijs: saglabāt abus likumus un saskaņot kopīgos darba posmus. Tam ir mazāks pārejas apjoms, bet var saglabāties procesu robežu grūtības, ja izmaiņas neievieš darba praksē.

B scenārijs: saglabāt Informācijas atklātības likumu, bet Iesniegumu likuma garantijas ietvert plašākā labas pārvaldības regulējumā. Tas varētu mazināt sadrumstalotību, taču skaidri jāsaglabā visas garantijas un aptverto institūciju loks.

C scenārijs: abus procesus regulēt vienā likumā, saglabājot to juridiskās atšķirības. Tas varētu atvieglot orientēšanos, bet prasītu plašākas izmaiņas regulējumā, sistēmās, mācībās un judikatūras izmantošanā.

Pētījums nevienu scenāriju neizvēlas. Tos ieteicams salīdzināt pēc juridiskās skaidrības, garantiju saglabāšanas, ietekmes uz personām un institūcijām, piekritības, tiesu noslodzes, pārejas riskiem un izmaksām.

Otrā politikas izvēle – ārpustiesas pārskatīšanas organizēšana.

Pirmais modelis: stiprināt pašreizējo pārskatīšanu iestādē un augstākā iestādē, saglabājot tiesas kontroli. Tas saglabā nozares zināšanas un prasa mazāk institucionālu pārmaiņu; riski ir formāla pārbaude un nevienāda kvalitāte. Par informācijas atklātības politiku atbildīgajai institūcijai ieteicams paredzēt metodiskās vadības funkciju un tai vajadzīgos resursus.

Otrais modelis: specializētu pārskatīšanu uzticēt esošai neatkarīgai institūcijai. Ieguvums varētu būt neatkarīgāks vērtējums un vienotāka prakse, taču vajadzīgs skaidrs mandāts, kompetence, piekļuve materiāliem un papildu resursi.

Trešais modelis: izveidot jaunu specializētu neatkarīgu institūciju. Tā varētu nodrošināt skaidru adresātu un koncentrētu kompetenci; riski ir izveides un uzturēšanas izmaksas, funkciju pārklāšanās un vēl viens procesa posms.

Izvēlē vērtējama neatkarība, pieejamība personai, ilgums, lēmumu saistošums un izpilde, izmaksas un saikne ar tiesas kontroli. Trumses konvencija prasa neatkarīgu un neitrālu pārskatīšanu, kā arī vienmēr pieejamu ātru un lētu pārskatīšanas procedūru; tā neprasa vienu konkrētu institucionālo modeli.